

11 maj 2017

Finländsk musik i Mölndal – Finland 100 år

”Finland är fritt! Det är nästan för bra för att vara sant.” När den svenska utrikesledningen och allmänheten började sammanfatta första världskrigets omvälvningar, kunde man i början av 1920-talet slå fast, att Sveriges läge utrikespolitiskt hade förbättrats på ett dramatiskt sätt.

Sverige gränsade till det ryska väldet

Före världskriget ingick Finland, Estland, Lettland, Litauen och stora delar av Polen i det ryska väldet. På andra sidan Bottenhavet, Ålands hav och Östersjön fanns det ryska väldet, från Torne älvs mynning i norr ner till Ost-Preussen i söder. Från svensk sida var man rädd för att Sverige eller Norge stod på tur att bli erövrade av ryssarna. Farhågorna var befogade. Efter krigsutbrottet feluttolade ryssarna ett uttalande av den svenske utrikesministern. De trodde, att Sverige skulle gå in i kriget på Tysklands sida. Ryska flottan fick order att anfalla Stockholm. Ordern återkallades emellertid i sista stund. (Ulf Olsson, *Finansfursten: K A Wallenberg 1853-1938*, 2006, s. 290). Efter kriget hade askmolnen skingrats. Nu gränsade andra länder till Ryssland. Finland, Estland, Lettland, Litauen och Polen var fria. Sovjet-Ryssland hade dock inte velat finna sig i fredssluten. Ryssland försökte återerövra Polen, men röda armén hade besegrats i slaget vid Warszawa 1920. Man hade även försökt erövra det fria Ukraina, och i detta fall hade man lyckats år 1920. Alla Sveriges grannländer på andra sidan Östersjön, med undantag för Ingermanland, hade dock förblivit fria.

Ida Andersson spelar och Noora Karhuluoma sjunger för Föreningen Norden i Mölndal den 6 april 2017.

Foto: Lars Gahrn.

En lång mardröm var över

Om glädjen var stor i Sverige, var den givetvis mycket större i Finland. En lång mardröm var över. Ryssarna hade erövrat Finland 1808. I början hade finländarna haft det bra under det ryska styret, men under senare hälften av 1800-talet hade den storryska nationalismen vuxit sig stark. Målet blev att förryska alla andra nationer inom det ryska väldet och upphäva alla former av självstyre. Ryssarna gjorde sig förhatliga även i Finland. På alla slags fredliga sätt hade finländarna gjort motstånd mot förryskningen, men ryssarna hade skärpt greppet. När Ryssland bröt samman under världskrigets slutskede, tog finländarna vara på möjligheten och

förklarade Finland fritt. Så gjorde även andra underlydande nationer. Finland förklarade sig fritt den 6 december 1917.

Noora Karhuluoma, skönsjungande operasångerska och sopran.

Stilfull konsert

År 2017 fyller Finland därför 100 år som fri nation. Föreningen Norden i Mölndal firade detta med en jubileumskonsert torsdagen den 6 april i Frälsningsarméns kårlokal vid Kvarnbygatan. Operasångerskan Noora Karhuluoma sjöng till ackompanjemang av pianisten Ida Andersson. Finländarna har stil. Även denna konsert vittnade om detta. Vi bjöds på klassisk musik av finländska tonsättare: Thomas Byström, Fredrik Pacius, Filip von Schantz, Ernst Fabritius, Oskar Merikanto, Jean Sibelius, Toivo Kuula, Selim Palmgren, Leevi Madetoja, Yrjö Kilpinen, Aarre Merikanto och som avslutning Sibelius ytterligare en, nej, två gånger. Det största namnet är utan tvekan Jean Sibelius, men även de andra namnen är bekanta från musikhistorien. Noora Karhuluoma är en skönsjungande sopran, vars toner hördes utmärkt i

kårlokalens goda akustik. Ida Andersson spelade både kraftfullt och melodiöst. Åhörarna var förtjusta och applåderade fram ett extranummer. Det blev Finlandiahymnen av Sibelius. Många finländare tycker, att den borde ha blivit Finlands nationalsång, berättade Noora Karhuluoma.

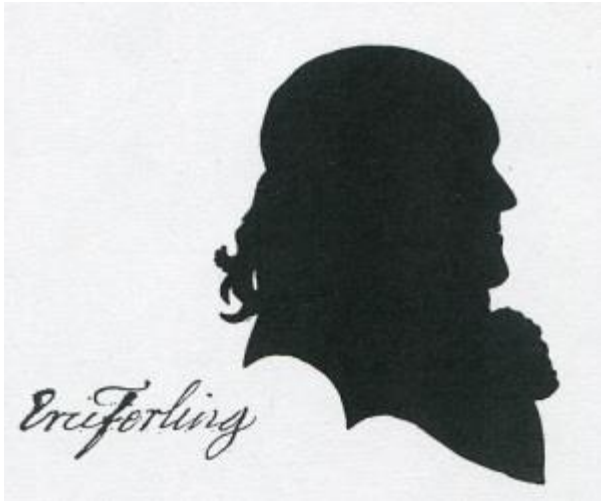
”Vårt Land” sjöngs i Mölndal 1922

Finlands nationalsång är som bekant Vårt Land med text av Johan Ludvig Runeberg och musik av Fredrik Pacius. Denna sång ljöd 1922 på Gamla torget ett par hundra meter öster om Frälsningsarméns kårlokal. På nyårsdagen 1922 firade mölndalsborna, att Mölndal hade blivit stad. I redogörelsen för detta firande läser vi: ”Sedan en avdelning mannar ur Göta Artilleriregementes musikkår – utan uniformer, ty så hade bestämts – marscherat upp till festplatsen från Mölndals bro och här framfört ett musiknummer sjöng man unisont Vårt Land”. (Mölndal 1922-1947, 1946, s. 39.) Många kanske hoppar till och undrar: Sjöng verkligen mölndalsborna Finlands nationalsång? Svaret är, att på den tiden uppfattades Vårt Land ännu inte som Finlands nationalsång. Den räknades till både Sveriges och Finlands ”fosterlandssånger” eller fosterländska hymner. Den är med i den kända och mycket spridda sångboken ”Sjung, svenska folk!” Denna bok redigerades av Alice Tegnér, och i en utgåva från 1907 förekommer den två gånger, den ena gången tonsatt av F. Pacius, den andra gången av J. A. Josephson. Som bokens titel anger (Sjung, svenska folk!) skulle svenska folket sjunga dessa sånger. Allt, som står i sången, passar in på Sverige lika väl som på Finland. De båda broderländerna är ju i många avseenden mycket lika. Dessutom förekommer namnet Finland

*Johan Ludvig Runeberg som staty i Borgå, den stad där han levde och verkade under senare delen av sitt liv.
Foto: Lars Gahrn 2016.*

inte i sången. Under nationalromantiken blomstrade Finlands kultur, och svenskarna lånade gärna och beundrade det mesta, som finländarna åstadkom. Runeberg, Topelius och Sibelius liksom många andra var stora namn även i Sverige. Inte långt från Frälsningsarméns kårlokal finns Störtfjället. År 1932 började Mölndals Hembygdsförening fira Valborg där med

Valborgseld, tal och körsång. Ett av slagnumren genom åren har varit "Sköna maj, välkommen!" med text av Johan Ludvig Runeberg. Musiken är komponerad av Lars Magnus Béen, kyrkomusiker och tonsättare, med tjänstgöring som musikdirektör vid Skånska husarregementet och som organist. Till sina titlar kunde han räkna även ordet "stabstrumpetare". Under alla år, då sången sjöngs, nämndes – så vitt jag kan minnas – inte ett ord om vare sig skalden eller tonsättaren. Sången var så känd och självklar, att den så att säga bara fanns där.

Konsertmästaren och tonsättaren Eric Ferling (omkring 1733-1808) förflyttade sig under sitt liv från väster till öster, från Åby i Mölndal till Åbo i Finland. Samtida silhuettbild.

Åbos musikdirektör kom från Mölndal

Bland dem, som lånade, fanns alltså även mölndalsborna. Mölndal har dock även

bidragit med kultur till Finland. År 1790 flyttade konsertmästaren och violinisten Eric Ferling över från Stockholm till Åbo i Finland, där han blev direktör för Åbo Musikaliska Sällskap, som införde klassisk musik, spelad av orkestrar, i Finland. Denne Eric Ferling föddes omkring 1733 på Åby Sörgården i Mölndal. Släktforskaren Ingela Holmqvist upptäckte Ferlings ursprung i vår socken, när hon gick igenom bouppteckningar, och jag skrev två artiklar om hennes intressanta upptäckter (MP 23/7 2015 och 30/7 2015). När operasångerskan Noora Karhuluoma sjöng sina välljudande sånger och Ida Andersson spelade med bravur, befann vi oss mellan Åby, där Ferling föddes omkring 1733, och Gamla torget, där Vårt Land sjöngs 1922. Finländsk och svensk kultur är på många sätt sammanflätade. Det gäller även här i Mölndal, nästan så långt västerut man kan komma i Sverige.

Lars Gahrn